

KONCEPCIA DIŠTANČNÉHO VZDELÁVANIA SLOVENČINY AKO CUDZIEHO JAZYKA

Michaela Palcútová

Katedra slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského

---

Anotácia: Príspevok prezentuje koncepciu dištančného vzdelávania slovenčiny ako cudzieho jazyka. Uvádza ciele tejto koncepcie a vymedzuje jej dva varianty v závislosti od miery autonómnosti učiaceho sa a od miery riadenia výučby tútorom. Ďalej sa zaoberá charakterizovaním jednotlivých zložiek zahrnutých do vzdelávania, najmä e-learningového kurzu a štruktúry jeho jednotlivých modulov.

Kľúčové slová: slovenčina ako cudzí jazyk, dištančné vzdelávanie, asynchrónne učenie sa, e-learningový kurz, modul, študent, tútor

ZÁKLADNÉ POJMY

Dištančné vzdelávanie – vzdelávanie na diaľku, keď študent a tútor sú od seba vzdialení, čiže sa nenachádzajú v tej istej miestnosti v tom istom čase; môže sa realizovať formou korešpondenčných kurzov, diaľkového a externého štúdia prostredníctvom rozhlasových a televíznych alebo prostredníctvom e-learningových kurzov.

Kontaktné (prezenčné) vyučovanie – vyučovanie, ktoré prebieha s určitou pravidelnosťou v priestoroch vzdelávacej inštitúcie, pričom učiteľ je tým, kto učebnú látku prezentuje a kto má zvyčajne riadiacu funkciu pri procese výučby.

Asynchrónne učenie sa – učenie sa bez ohľadu na čas; účastníci vyučovacieho procesu (tútor a študent) nie sú v spojení v tom istom reálnom čase; súčasťou uče-

nia sa je napr. elektronická pošta, prednášky a cvičenia na CD-ROM-och, počítačové simulácie, asynchrónne diskusné fórum.

Synchrónne učenie sa – učenie sa v rovnakom reálnom čase; interakcia tútora a študenta prebieha v rovnakom reálnom čase, pri učení sa využíva napr. synchrónne diskusné fórum (chat), videokonferencie, audiokonferencie, virtuálna tabuľa.

Konzultačný model dištančného vzdelávania – model dištančného vzdelávania, v ktorom individuálny proces učenia sa podporujú organizované stretnutia v edukačných strediskách, a tým sa zabezpečuje stála kontrola procesu učenia sa.

Korespondenčný model dištančného vzdelávania – model dištančného vzdelávania, v ktorom je proces učenia sa založený na výmene vyučovacích materiálov a vypracovaných úloh a na konzultáciách s tutorom prostredníctvom rôznych komunikačných kanálov, napr. telefonicky, faxom, prostredníctvom klasickej alebo elektronickej pošty.

Model dištančného vzdelávania podporujúci samovzdelávanie – model dištančného vzdelávania, pri ktorom proces učenia sa riadi samotný študent: volí si miesto a tempo učenia sa a takisto si sám priebežne overuje dosiahnuté výsledky.

Tútor – metodický sprostredkovateľ obsahu štúdia v rámci dištančného vzdelávania, ktorý pomáha pri výbere kurzu, riešení úloh, s ktorým študent konzultuje proces učenia sa a ktorý hodnotí výsledky študenta; učiteľ.

1. ÚVOD

V predkladanom príspevku chceme predstaviť koncepciu dištančného vzdelávania pre slovenčinu ako cudzí jazyk (SakoCJ) vypracovanú na Sekcii slovenčiny ako cudzieho jazyka Katedry slovenského jazyka Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Vypracovanie tejto koncepcie bolo vynútené zmenou podmienok vzdelávania súvisiacou s nástupom nových informačných a komunikačných technológií a prostredí (World Wide Web, internet, CD-ROM, e-mailová komunikácia atď.). Tieto technológie a prostredia sú ideálne pre tých učiacich sa, ktorí z rôznych dôvodov (možnosť vlastnej regulácie rýchlosti a rozsahu učenia sa, možnosť učiť sa doma, úspora času a financií pri cestovaní na kurz a pod.) uprednostňujú autonómne a asynchrónne štúdium cudzích jazykov pred klasickým kontaktným a synchrónnym štúdiom.

Na základe výskumov zameraných na efektívnosť vyučovania a učenia sa pozorujeme presun z vyučovacieho systému, ktorý obsahuje isté inštrukcie, k procesu učenia sa a k prostrediam, ktoré posilňujú proces učenia sa (Juszczak, 2003, s. 65). Dôležitým sa tak stáva podporovanie kognitívneho a metakognitívneho aspektu vyučovacieho procesu, čiže stimulácia študenta k aktívnemu uvedomovaniu si vlastného procesu učenia sa a k aktívnemu prístupu k nemu (*Čo sa chcem naučiť?, Prečo sa to chcem naučiť?, Ako sa to chcem naučiť - aké mám možnosti a nástroje?*).

2. KONCEPCIA

Cieľom našej koncepcie je: a) podporovať učenie sa slovenčiny ako jedného z tzv. malých, resp. menej frekventovaných jazykov a súčasne prezentovať špecifika Slovenska a slovenskej kultúry; b) rozšíriť počet možností, ako sa v zahraničí učiť slovenčinu (vzhľadom na limitovaný počet zahraničných lektorátov a jazykových kurzov ponúkajúcich výučbu SakoCJ); c) udržiavať záujem študentov o učenie sa SakoCJ po absolvovaní kurzov slovenského jazyka, či už na Slovensku (napríklad v prípade absolventov letnej školy Studia Academica Slovaca), alebo v domácich krajinách študentov.

Cieľovou skupinou sú dospelí záujemcovia o slovenčinu ako cudzí jazyk – začiatočníci, (v ďalších etapách) mierne pokročilí a pokročilí.

Vzhľadom na momentálne dostupné technické vybavenie v našej koncepcii uvažujeme predovšetkým o asynchrónnej podobe dištančného vzdelávania, pričom ťažiskovým je vytvorenie e-learningového kurzu SakoCJ. Učenie sa bude prebiehať v dvoch variantoch.

Variant A

Je to náročnejší edukačný model, model podporujúci sebazvedelávanie (Juszczak, 2003, s. 14), samoriadený, autonómny model učenia sa. Variant A je určený pre študentov, ktorí nepocitujú potrebu stáleho priebežného riadenia a kontroly zo strany tútora. Pozostáva z týchto zložiek:

- asynchrónna práca s vytvoreným e-learningovým kurzom SakoCJ s následným vlastným hodnotením dosiahnutých výsledkov učenia sa (testy v elektronickej podobe),
- práca s existujúcimi webovými stránkami zameranými na výučbu SakoCJ (<http://www.bohemica.com/slovak> – projekt Peace Corps; http://www.exchange-europe.net/02_uk/index.htm – projekt podporený Európskou komisiou v rámci programu Socrates),
- online práca s webovými stránkami slovenských denníkov, stránok z oblasti kultúry, cestovania, politiky atď.,
- práca s existujúcimi vytlačenými učebnicami a cvičebnicami SakoCJ (ako doplnok – podľa prístupu študentov k týmto materiálom).

Variant B

V porovnaní s variantom A ide o korešpondenčný model, resp. o kombináciu konzultačného a korešpondenčného edukačného modelu dištančného vzdelávania (Juszczak, 2003, s. 13-14). Spočíva v individuálnej práci študenta s e-learningovým kurzom SakoCJ, v práci s autentickými materiálmi na slovenských webových stránkach, ako aj v ďalších aktivitách opísaných vo variante A, ide však o prácu riadenú a aktuálne modifikovanú tútorom, ktorá sa neuskutočňuje synchrónne v klasickej triede.

V tomto modeli je teda obsiahnutá aj:

- e-mailová komunikácia s tútorom (zasielanie úloh, prác, esejí, prekladov a pod.),
  - priebežné kontaktné konzultácie s tútorom (podľa potreby),
  - e-mailová komunikácia a chatovanie so „spolužiakmi“ v diskusnej miestnosti e-learningového kurzu SakoCJ,
  - hodnotenie prác „spolužiakov“ zverejnených v rámci e-learningového kurzu,
  - vytváranie študijného diára,
  - záverečné evalvačné stretnutie študentov s tútorom.
- Oba varianty si vyžadujú registráciu študentov v e-learningovom kurze.

3. OPIS JEDNOTLIVÝCH ZLOŽIEK KONCEPCIE

3.1 E-learningový kurz SakoCJ

Výučba SakoCJ prostredníctvom e-learningového kurzu bude v našej koncepcii prebiehať na troch úrovniach: začiatočníci (v súlade s Európskym jazykovým portfóliom úrovne A1, A2), mierne pokročilí (úrovne B1, B2) a pokročilí (úrovne C1, C2). Každá úroveň bude pozostávať zo 6 modulov (lekcií). Pre úrovne A1, A2 bude sprostredkujúcim jazykom pri prezentácii lexiky, zadávaní úloh a vysvetľovaní gramatických javov angličtina, moduly ostatných úrovní budú v slovenčine.

Na to, aby sme zabezpečili dobré osvojenie si javov fónickej roviny slovenčiny, sú nevyhnutné sprievodné zvukové nahrávky (audiosúbory) dialógov, príp. gramatických cvičení a súčasťou lekcií budú aj imitačné cvičenia na nácvik správnej výslovnosti.

Vychádzajúc zo zámeru dobrého osvojenia si komunikačných formuliek, zohľadňujeme aj pragmaticko-komunikačné aspekty uplatňujúce sa v slovenčine: formálne a neformálne vyjadrovanie (rozlišovanie tykania a vykania, rozlišovanie pozdravov *Dobrý deň!* a *Ahoj!*, oslovanie krstným menom a spojením *pán / pani* s priezviskom), používanie titulov a pod.

Témy pre úroveň A:

1. Ahoj! Ja som Oliver (zoznámenie sa, pozdravy, sebareprezentácia, osobný dotazník)
2. V Starom meste (prehliadka Bratislavy a okolia, orientácia v čase a priestore)
3. Potrebujem si kúpiť slovník (nákupy)
4. Prosím si kávu s mliekom (v reštaurácii)
5. Deň na univerzite (univerzitné reálie)
6. Zavolajte neskôr, prosím (telefonovanie)
7. Prepáčte, ako sa dostanem na stanicu? (orientácia v meste)
8. Dovolíte? Vystupujem (cestovanie dopravnými prostriedkami)
9. Akú máš e-mailovú adresu? (práca s počítačom a internetom)

10. Ja a moja rodina (rodinné vzťahy, opis ľudí – výzor, charakter)
11. Tu bývame (na návšteve, opis domu / bytu a zariadenia)
12. Od Tatier k Dunaju (informácie o Slovensku)

Ku každej téme budú trojstupňovo spracované cvičenia, zamerané na: 1. identifikáciu nového javu, 2. upevňovanie nového javu, 3. produkciu osvojeného javu. Súčasťou kurzu budú aj rôzne typy testov, ktoré budú automaticky vyhodnotené, s naznačením správnych odpovedí.

3.2 Zasielanie písomných prác študentov

Vo variante B musí každý študent vypracovať k jednotlivým témam lekcii obsahnutých v e-learningovom kurze po jednej písomnej práci (spolu 12 prác). Tieto práce bude priebežne posielat tútorovi na opravu e-mailom, prípadne ich prinesie na konzultácie.

Uvažujeme napríklad o týchto témach:

1. Kto som a čo robím (sebaprezentácia)
2. Mesto, kde bývam/študujem/pracujem (opis)
3. Slovensko a moja krajina (porovnanie)
4. Recept na schudnutie (odporúčania, čo jesť a čo nejесť, ak chce človek schudnúť), príp. recept na obľúbené vlastné (príp. národné) jedlo
5. Kúpim, predám, darujem... (jednoduché inzeráty) a pod.

3.3 Hodnotenie písomných prác inými študentmi

Pokiaľ budú študenti súhlasit so zverejnením vlastných písomných prác v rámci e-learningového kurzu, môžu byť tieto práce komentované ostatnými účastníkmi kurzu.

3.4 Chatovanie

Súčasťou webovej stránky by mala byť aj diskusná miestnosť, ponúkajúca možnosť spoločnej synchrónnej komunikácie viacerých študentov. Chatovaním možno docieľit spontánnu komunikáciu viacerých členov kurzu, čím sa zvyšuje motivácia študenta učit sa cudzí jazyk.

3.5 Študijný denník

Je to písomný záznam subjektívnej individuálnej reflexie procesu učenia sa samotným študentom. Obsahuje poznámky o pokrokoch aj problémoch pri učení sa, reakcie na to, čo sa naučil, očakávania, poznámky o metódach štúdia a použitých

materiáloch, údaje o kvantite a kvalite učenia sa etc. (napr. „10. 11. 2005 14:00 – 15:00 Čítal som správy na internete, dozvedel som sa o tom, že slovenský futbalisti..., naučil som sa tieto nové slovíčka: ...“). Denník napomáha uvedomovať si vlastný proces učenia a udržiava, resp. reguluje motiváciu študenta pri učení sa.

3.6 Záverečná evalvácia

Súčasťou variantu B bude záverečné stretnutie študenta s tútorom, ktoré sa uskutoční po absolvovaní každej úrovne (6 lekcii) na niektorom pracovisku SakoCJ a na ktorom študent absolvuje test s možnosťou získať jazykový certifikát (od úrovni B1 a B2).

4. ŠTRUKTÚRA JEDNOTLIVÝCH MODULOV (LEKCIÍ) E-LEARNINGOVÉHO KURZU

Každý modul e-learningového kurzu pozostáva z niekoľkých častí, ktoré sú zamerané na prezentáciu jednoduchých komunikačných fráz špecifických pre istú komunikačnú situáciu, na osvojenie si lexiky a gramatiky, ako aj pragmaticko-komunikačnej kompetencie:

1) Dialógy	Dialógy s prepísaným textom – prezentácia novej témy
2) Výslovnosť	Imitácia dialógov
3) Lexika	Osvojovanie si lexiky v rámci danej témy aj s cvičeniami
4) Gramatika	Osvojovanie si gramatiky aj s cvičeniami
5) Na Slovensku je to tak	Osvojovanie si pragmaticko-komunikačnej kompetencie (kultúrne reálie)
6) Test	Test na súhrnné zopakovanie lekcie
7) Napíši tútorovi	Napísanie e-mailu tútorovi

5. ZÁVER

Dištančné vzdelávanie získava v poslednom období na dôležitosť vďaka rozvoju nových informačných a komunikačných technológií a stáva sa čoraz obľúbenejším. V súvislosti s vyučovaním SakoCJ pociťujeme potrebu jeho rozvoja aj v dôsledku toho, že narastá záujem o osvojovanie si slovenčiny ako cudzieho jazyka a zároveň neexistuje dostatok moderných učebných materiálov v tejto oblasti.

Cieľmi koncepcie dištančného vzdelávania pre SakoCJ, ktorú sme predstavili, je: 1) ponúknuť alternatívu ku klasickému kontaktnému vyučovaniu, 2) podporiť učenie sa SakoCJ ako jedného z malých jazykov v podmienkach, kde je obmedzený prístup k učebným materiálom a kurzom SakoCJ a 3) udržiavať záujem o slovenčinu v prípade tých študentov, ktorí už absolvovali kurzy SakoCJ.

V koncepcii uvažujeme o dvoch variantoch vzdelávania: 1) model autonómny, samoriadený, podporujúci samovzdelávanie, kde zodpovednosť za učenie sa jazyka nesie predovšetkým sám študent a 2) model konzultačno-korešpondenčný, ktorého dôležitou súčasťou je (podobne ako pri kontaktnom vyučovaní) riadenie a kontrola učebného procesu tuteurom.

Zoznam bibliografických odkazov

JUSZCZYK, Stanislav. *Dištančné vzdelávanie*. Bratislava : Sapiencia, 2003. 150 s.

<http://www.bohemica.com/slovak>

<http://www.deutsch-online.com>

<http://www.edoceo.cz/elearning/>

<http://www.e-learn.cz>

<http://www.elearningeuropa.info>

<http://www.ella.cz>

http://www.exchange-europe.net/02_uk/index.htm

Resumé

Konzeption des Distanzlehrens für Slowakisch als Fremdsprache

Michaela Palcútová

Abteilung für Slowakisch als Fremdsprache beim Lehrstuhl für die slowakische Sprache der Philosophischen Fakultät der Comenius-Universität Bratislava

Der Beitrag beschäftigt sich mit der Konzeption des Distanzlehrens für Slowakisch als Fremdsprache, die in der Abteilung für Slowakisch als Fremdsprache beim Lehrstuhl für die slowakische Sprache der Philosophischen Fakultät der Comenius-Universität vorbereitet wurde und in der nächsten Zeit auch realisiert sein sollte. Die Konzeption reagiert auf die Ausbreitung der neuen Informations- und Kommunikationstechnologien auf einer Seite, und auf das zunehmende Interesse um Slowakisch als kleine, bzw. wenig verwendete Fremdsprache, sowie auch auf den Mangel der modernen Lehrmaterialien auf der anderen Seite. In der Konzeption zählt man mit zwei Varianten des Lernens: 1) autonomes Modell, in dem

der Lernende in hohem Mass selbst das Studium leitet und 2) das Konsultation-Korrespondenzmodell, in dem auch der Tutor eine wichtige Rolle bei der Leitung und Kontrolle des Lernprozesses spielt.

Adresa:

Mgr. Michaela Palcútová

Sekcia slovenčiny ako cudzieho jazyka

Katedra slovenského jazyka

Filozofická fakulta Univerzity Komenského

Gondova 2, 818 01 Bratislava

E-mail: michaela.palcutova@fphil.uniba.sk Tel.: 00421-2-59 33 93 81